

УНІВЕРСИТЕТ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ
В ПЕРЕЯСЛАВІ

Рада молодих учених університету

Матеріали

Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції

**«ВІТЧИЗНЯНА НАУКА НА ЗЛАМІ ЕПОХ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ»**

18 листопада 2022 року

Вип. 82

Збірник наукових праць

УДК 001(477)«19/20»
ББК 72(4Укр)63
В 54

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку»: Зб. наук. праць. Переяслав, 2022. Вип. 82. 154 с.

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

Коцур В.П. – доктор історичних наук, професор, академік НАПН України

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Воловик Л.М. – кандидат географічних наук, доцент

Євтушенко Н.М. – кандидат економічних наук, доцент

Кикоть С.М. – кандидат історичних наук (відповідальний секретар)

Носаченко В.М. – кандидат педагогічних наук

Руденко О.В. – кандидат психологічних наук, доцент

Скляренко О.Б. – кандидат філологічних наук, доцент

Солопко І.О. – кандидат фізико-математичних наук, доцент

Юхименко Н.Ф. – кандидат філософських наук, доцент

Збірник матеріалів конференції вміщує результати наукових досліджень наукових співробітників, викладачів вищих навчальних закладів, докторантів, аспірантів, студентів з актуальних проблем гуманітарних, природничих і технічних наук.

Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, достовірність фактів і посилань несуть автори публікацій.

©Рада молодих учених університету
©Університет Григорія Сковороди
в Переяславі

ПЕДАГОГІКА

УДК 37.015.311:316.42

*Зоя Гейхман, Яніна Карліньська
(Київ)*

ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ СКЛАДОВОЇ ЕТНОКУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

У статті розглядаються теоретичні аспекти естетичного виховання молоді у процесі творчої діяльності, формування естетичного світосприйняття.

Ключові слова: етнокультурна компетентність, естетичне виховання, освіта, сфера культури.

The article examines theoretical aspects of aesthetic education of youth in the process of creative activity, formation of aesthetic worldview.

Key words: ethnocultural competence, aesthetic education, education, sphere of culture.

Становлення суверенної української держави, зміцнення її міжнародних позицій пов'язане не тільки з соціальними, політичними, економічними та культурними змінами, а й з удосконаленням самої людини. Нині суспільство ставить перед особою нові вимоги, передумовою виконання яких є її всебічний та гармонійний розвиток. Зростання значущості національної культури в розвитку України та світової цивілізації зумовило проголошення принципів освітньої та культурної політики у законодавчих та нормативних документах про освіту: Національній доктрині розвитку освіти, Державній національній програмі «Освіта» (Україна XXI століття), законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про фахову передвищу освіту», Концепції громадянського виховання особистості.

Соціальне замовлення суспільства спрямовує освіту на вивчення цілісної картини світу – світу культури та людини, на формування гуманітарного мислення, розвиток творчих здібностей особистості. Тому набуває пріоритетного значення подальше вдосконалення естетичної культури особистості як невід'ємної характеристики спеціалістів з вищою освітою, що можливе лише за умови формування у студентської молоді необхідного складника творчої діяльності, стрижневого виду естетичної здібності – естетичного смаку, який поєднує чуттєві та інтелектуальні сили людини.

Складність розгляду проблем естетичного виховання в контексті етнопедагогіки полягає в необхідності, по-перше, виокремити суттєві з погляду соціалізації характеристики народного естетичного досвіду та окреслити сферу його функціонування в сучасних умовах, в повсякденному житті, по-друге, оцінити цю систему крізь призму сучасних концептуальних підходів й технологій в галузі мистецької освіти.

З урахуванням етнографічних досліджень М. Драгоманова, Ф. Вовка, М. Грушевського, К. Грушевської, О. Русова та інших, сучасні дослідники В. Горленко, Я. Дашкевич, Л. Залізняк, Г. Лозко, С. Макарчук, В. Наулко, М. Стельмахович створили національну теоретичну базу розв'язання проблем етносу та нації, що перебуває під сильним впливом світових культурних тенденцій.

Проблему етнокультурологічної компетентності особистості розробляють І. Тараненко, Н. Нічкало, К. Корсак, О. Сухомлинська та ін.

Спираючись на культурологічний та аксіологічний підхід у розумінні сутності естетичного розвитку особистості окреслимо основні причини його деформацій.

По-перше, розвиток суспільства під впливом науково-технічної революції, його інформатизація сприяють виробленню особливий ментальності, яка відображає цінності техносфери. Технологічне мислення як складова цієї ментальності зорієнтоване на невідкладну експлуатацію існуючих ресурсів на шкоду інтересам прийдешніх поколінь. Це

виявляється в наданні пріоритету кількісним аспектам життєвих ситуацій, їх вартісному виразу, перманентному пошуку шляхів досягнення успіху й недооцінці якісних аспектів життя, виявів гармонії та краси.

По-друге, естетичний розвиток особистості в умовах тоталітарного режиму реалізувався в контексті етносоціологічного підходу. Естетичне виховання здійснювалося в основному засобами професійного мистецтва, народна естетика, естетика повсякденного життя при цьому недооцінювалися. Різні жанри мистецтва були радше потужним виразниками панівної ідеології, аніж чинник розвитку духовної особистості. Релікти таким чином сформованої естетичної свідомості властиві нині широкому загалу дорослих, які схильні у цьому напрямі інтерпретувати явища естетичної реальності.

По-третє, низький рівень і якість життя значної маси населення в Україні, які більшу частину своїх доходів витрачають лише на продукти харчування, призводять до збіднення їх життєвого середовища, а естетизацію побуту, віддалення від художньо-естетичного середовища тощо. Водночас вирішальний вплив на розвиток культурних зацікавлень молоді починають здійснювати засоби масової інформації, які функціонують за законами шоу-бізнесу, теле-бізнесу, бізнесу розваг тощо.

Одним із найбільш потужних ціннісних спектрів, попри наступ інформаційного доквілля, є вартості етнокультури, зокрема система цінностей народної естетики. На зламі тисячоліть окремі зарубіжні та українські вчені висловлюють сміливу думку про те, що саме "в світогляді естетичного універсалізму людство здобуде загальнокультурну парадигму освіти майбутнього" [1, с. 6]. Фахівці в галузі мистецтвознавства й естетики трактують народну естетику як систему притаманних окремому етносу естетичних уподобань і детермінант діяльності, що "...виступає "наявним буттям" естетичного в світі, а етноси (на індивідуально-груповому рівні) являють собою суб'єкти естетичної діяльності, є носіями непересічної естетичної свідомості" [2, с. 13].

Загального визнання дістає положення про те, що виховання творчої особистості, яка зорієнтована на цінності етностетики, – це питання ментальності, етнічного складу особистості та стилю її мислення. Вчені-мистецтвознавці й фахівці в галузі мистецької освіти сходяться на тому, що загадка художнього сприймання на етностетичних засадах лежить у площині сприймання й розуміння системи національних символів. Очевидно, що система символів, архетипів кожного народу є основою національного в мистецтві.

Таким чином, здатність особистості трансформувати все багатство накопиченого нею досвіду сприймати народну символіку в творчі задуми, художні образи є запорукою його самовияву на ниві народного мистецтва, а вміння інтерпретувати ці символи дозволяють кожній особистості реалізувати художнє спілкування на етностетичному рівні.

Звертаючись до історії народної педагогіки, слід зазначити, що, важливим напрямом розвитку особистості в контексті народної системи освіти українців завжди було естетичне виховання, мета якого узгоджувалася не лише з народним ідеалом краси, цінностями народної естетики, але й була природовідповідна самій ментальності народу, рисам їх національного вдачі та характеру. Важливим засобом передачі етнопедагогічного досвіду виступали різноманітні форми художнього спілкування.

Розвиток етностетичної активності особистості значною мірою залежать від особливостей організації доквілля, зокрема в умовах сімейного спілкування та навчального середовища. Попри існування потужних засобів масових комунікацій, функціонування етностетичного середовища значною мірою визначається культурними традиціями, що склалися в конкретному регіоні та знайшли своє відображення, насамперед, у сімейному побуті, етностетичній культурі сім'ї тощо. Цей етнокультурний інтеграл розвитку особистості найбільш рельєфно постає у формі етностетичної компетентності, здобуття якої дозволяє подолати певний розрив між естетикою повсякденного життя молодшої людини та її естетичним розвитком на засадах професійного мистецтва.

Естетична культура як найбільш інтегративна характеристика естетичного розвитку особистості забезпечує цілісність, гармонійність розвитку її естетичної сфери в складі

загальної культури, сприяє зростанню творчого потенціалу особистості, виявленню її неповторності й оригінальності. Етноестетична компетентність молодшої людини нерозривно пов'язана з її естетичною культурою, є інтегральним показником її природовідповідності й соціальної адекватності. Оновлення змісту, форм і методів естетичного виховання реалізується нині через два основні напрямки наукового пошуку, які безпосередньо дотичні до проблем становлення естетичного досвіду взагалі. Так, перший спирається на більш традиційні погляди щодо способів розвитку творчості засобами системи спеціальних прийомів, формування відповідних умінь і навичок, включення особистості в пошукову діяльність. Другий вбачає основою розвитку естетичного досвіду механізми художнього сприймання – співпереживання, ідентифікацію, багатство переживань в процесі спілкування з прекрасним. Плідного синтезу цих підходів вченим вдалося досягнути у підготовці Державного стандарту загальної середньої освіти "Художня культура".

Визначальним є те, що етноестетична компетентність відкриває можливість особистості стати на шлях естетичного саморозвитку, розбудови творчої за своїм змістом життєвої стратегії, яка адекватна умовам повсякденного життя й природовідповідна рисам національної вдачі. Її цілісність забезпечується за рахунок стрижневих інваріантів естетичної свідомості, які пронизують її компоненти та є інтегральними характеристиками.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Масол Л. Концепція художньо-естетичного виховання учнів в загальноосвітніх навчальних закладах. *Пед. газета. Спецвипуск*. грудень 2001. №12(90).

2. Орлова Т. Етноестетика в поняттєвому контексті сучасного мистецтвознавства. *Українська народна творчість в поняттях міжнародної термінології (примітив, фольклор, аматорство, наїв, кіч)*. Колективне дослідження / Відп. ред. М. Селівачев. Київ, 1995.

УДК 37.091.33:373.3.016:004

*Наталія Гуїна
(Біла Церква)*

ФОРМИ ТА МЕТОДИ РОБОТИ, ЯКІ СПРИЯЮТЬ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ

У статті описуються форми та методи активізації пізнавальної діяльності учнів на уроках інформатики. Акцентовано на створенні умов для реалізації активності учнів. Поєднання традиційних та інтерактивних освітніх технологій спрямований на активізацію навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Ключові слова: навчально-пізнавальна діяльність учнів, активізація пізнавальної діяльності учнів, інтерактивне навчання.

The article describes the forms and methods of activating students' cognitive activity in Computer Science lessons. Emphasis is made on creating conditions for students' activity. The combination of traditional and interactive educational technologies is aimed at activating the educational and cognitive activity of students.

Key words: educational and cognitive activity of students, activation of students' cognitive activity, interactive learning.

Кожен учитель у навчально-виховному процесі застосовує способи активізації пізнавальної діяльності учнів враховуючи індивідуальні особливості учнів. Основне завдання педагога в процесі активізації навчально-пізнавальної діяльності – це розвиток творчих здібностей учнів. З психології відомо, що здібності розвивають у процесі діяльності.